

Valikuvõimalus on avar: ole ainult mees otsustama...

Oma
saadikukavatsusi
tutvustab
JAAN MOKS

11

TOIMETUS

küsimust Väino Rajangule

- Uutmine koolis on direktori nägu.
- Haridusasjade otsustamisel on rahvasaadiku osa väga suur, seega peab nii kohalikes nõukogudes kui ka Ülemnõukogus olema arvukalt haridustöötajaid.
- Haridusseadus vajab üldrahalikku arutelu.
- Loodava HM funktsioonid töötati välja koostöös laia üldsusega.

KÜMNED TUHANED LAPSED ON TŠERNOBŌLI SÜÜTUD OHVRID

Lapsed – Tšernobõli vangid

Kerge õelda – päästa. Valmistutaks 12 küla elanike mujale viimiseks. Kui esitaks, peetakse seda siin väheseks kuna kümneid teisi külasid asub samal radiatsiooni Damoklese mõõga all. Teiseks, ümberasustamine kestab graa

KAITSEME LAPSI TÄNA. HOMME, ÜLEHOMME

"Te ärge arvake, et last võib vabalt lüpsta..."

Kuendas "Eesti Ekspressis" on väike artikkel "Eesti poisid jõuluks koju!" Ja selles lause – kõik pruugivad usinasti suud, paigast aga ei nihku miski. Nii see just on! Olen minagi kasutult suud pruukinud (NO nr 12/89). Vanem poeg sai küll kevadel elusana koju, aga väga muutunud oli ta. Loobus peagi pealinna elust ja läks maale. Närvijärgi ei pidanud vastu. Nüüd maalt tagasi ei tulinud. Nüüd maalt tagasi ei tulinud. Nüüd maalt tagasi ei tulinud.

Nooremal pojalt on aga alles aasta teenitud. Ei suuda me keegi peres mõista, miks suviti maal töötanud noormees peab sugu ja lehmil taluma Põhja-Jämere saartel. Eestimaale aga ootab talupidajad...

Rõõmustamiseks on põhjust siiski küllaga, sest minu poega pole jäänud ühele sõnna...

Teitast tema kirjavast: ...jääkaru mahalaaskmise eest pidi saama palju aastaid ja rahaträhi. Karu võib tulistada alles siis, kui ta hakkab sulle hambaid sisse lööma, kuid kas siis ei ole hilja...

Muide, relva talu usaldatud polegi, sõnniku väljavinnamisel aitab labidast. Paraku on meie vapraste kodumaakaitsete põhiline tegevus oma elu, tervise ja varanatuksesse kaitsmine.

Poegade emana olen senini poiste probleemidega kimpus olnud. Hiljuti Viljandis väikesel koolitööturk külas olles selgus, et see 5.kl tüdrukuke ei julge, ei jaksaks kooli minna. Lärm, kiusamine, veege (jookamada odekoloonniga) pritsimine – kõik see väsitab nii ära, et koju jõudnu ta vaid lamab. Ootab hirmuga järgmist koolipäeva.

Uue direktori autoriteet annab küll lootust, aga selle suudab mõni väsinud ja kibestunud naisõpetaja paraku kergesti hävitada. Ma ei süüdistata naisõpetajaid, olen kooliluga plisavalt kursis. Tean, et meesõpetajaid kooli ei jätku.

Aga ma tean, kui väga vajavad väikesed tüdrukud-poisid täiskasvanute tähelepanu ja kaitsmist! Lohutasin väikest jutukaaslast looga sellest, kuidas oma poegade koolitee algul läksin Tallinna suurtöökoja poja klassijuhatajaga vestlema.

Juhtusin kooli vahetunni ajal, kohutav lärm ja metsik lookimine sundisid mind seina ääri pidi trepist üles hiilima. Siis rabas mind jalust korrapärase õpetaja vihane pöördumine: miks sa tuled siit trepist üles vahetusjalatsiteta.

Taevale tänu, olin siis noorem, südamerabandust ei saanud ja jõudsin klassijuhataja juurde elusana. Välja kutsuti mind seepärast, et mu poeg jäi mõnikord tunnis magama... Ta ei jaksanud suure kooli pingele vastu seista, organism asus ennast unega kaitsma.

Tallinnaga võrreldes tundub Viljandi mulle väike rahulik linna olevat. Kui sealgi ei suudeta lastele koolitööd ja turvalisust alles jätta, mis on siis pealinna lastel lootat?

Alustasin luuletaja sõnadega ja lõpetan ka: Mõis lapsel kunagi ei lasta ei lasta miski pärida ei lasta nina lüristada ei lasta küüsi närida

On lapsel pruut – ja plaanid kindlad, et oma kodu rajada, on hoopikar ja kummikindad. Laps mõistab asju ajada.

ANNE NÖLVAND

Filosoof B.Spinoza ütles, et olemine meele jätnud, et VABADUS ON TUNNETATUD PARATAMATUS. ENE andmetel on vabadus inimese kul ühiskondliku olendi võime ja võimalus tahtlikult valida toimimiseviisi ja püstitada eesmärgid, tuginedes objektiveerivate paratamatuse tunnetamisele. Niiviisi väldib filosoofiateooria.

Kui aga seda tarkust lahti harutada argimõistustlikult ja näited otsida inimkäitumisest, siis ei taha küll teooria praktikaga ühes paadis istuda. Kui küsida ühelt juhuinimeselt, kuidas ta mõistab vabadust, tuleb sageli vastus – voli teha, mida tahan. Paljud inimesed, sealhulgas kooliõpilased just sellisest vabaduse mõistest juhinduvadki. Kolleeg Tiia Penjam kirjutas hiljaegu "Impulsi" (Õpl, 21.okt) lapsekõrge tempudest koolis oma kaastähe ja õpetajatega suheldes. Ainult et neis vabadusavaldustes on paras annus sadistlikku naudingut ja vägivaldsete mõistete, tugevama õiguse maksmapanekut. Sellisest algkoolist läbikäinu läheb elu juba väljakujunenud jöhkardina, kes tunnistab vabadust ainult enese ambitsiooni teostada.

Ütleme, et laps on veel rumal ja käitub instinktiivselt ajel enesekaitseks agressiivselt või etab välja oma sisepinged. Et selleks sunnivad neid meie koolielu, meie hariduspolitiika,

meie sotsiaalsed olud ja ühiskonnakorrad. Laste puhul jääb ikka loodus, et kasvatus paraneb, kui ühiskond terveneb. Mida aga teha nendega, kel haridus käes ning kes kasvatusseast väljas? Ega diplomgi matsi rikul Olgu siinkohal näiteks sõnum 6.okt ajalehest "Universitas Tartuenssis". Nimelt pidasid Tiigi tänava ühiselamus pidu esmakursuselased ja sõjaväest naasnud poisid. Algul lauldi ja joodi, hiljem hakati koridori tõstetud mööblit löhkuma. Veerand kahe paiku õhesel äratas magajaid ilmekil lõhn. Selgus, et sõjaväest tulnud Ats (tema perekonnanime keegi ei teadnud) oli heitnud neiljandale korrusele pisargaasipommi (tal pidavat neid veel olema). Inimestel jooksid silmad vett veel järgmisel päeval. Selliste nähtude sarja sobib ka juhtum EÜE balli "Vanemuise" kontserdisaalis, kus peeti nii tormilist pidu, et pärast läks orel remonti, prahti ja pudeleid veeti välja koormaga ning istmed, mille vastu oli kustutatud konisid, vajadis korrastavat kätt. Niiviisi lõbutses haritud noorhavas ja nautis oma vabadust paratamatust tunnetamata.

Mida aga tahta lausharimatust või väljakujunenud tööpõlguritest, kelle alategevus on vargused, röövimised, väljapressimised. Sileda välimuse ja ilustate hiljude al istub närunen kurjategijahing. Mida nendega peale

Kas vabadus Eesti moodi?

hakata? Loota, et IME selliseid parandab, oleks muinasjuturoosa naivsus.

Veel soovunelmikloom oleks arvata, et eestlane on teistest siin elavatest rahvastest parem ja kasvatatum. Ta on võib-olla õpimulism – igas mõttes. Imekergesti võtab ta üle tulnukate halvad kombed ja kohandab neid veelgi rafineeritumalt. Vaadake karjivaid ülemusi (ka õpetajaid), tigeid teenindajaid, nipsakaid ametipreiliseid, endast igale poole laga mahajätavaid "töötajaid", meie majade ehitamist või tänavate tegemist... Kuhu iganes vaatad, sinna võmmu (ja võmmi) vaja! Sellistes asjades valitseb täielik rahvuslik konsensus. Meie ausad esivanemad pööraksid vist huusa ringi, kui teaksid, et enam ei või ust lukust lahti jätta (ega lukki enam varast peal), et nende lapselapsed ainult vargustest "hasti elavadki".

Ma annan endale aru, et meid on vorminud totalitarühiskond, et meie suurimad kaotused on inimuse allakäik, halastuse surm, kõbeldus, rahvast hävitav arvast peal. Aga need ei tohi õigustada minnalaskmist! Veel pole ehk kadunud kõik! Veel leidub tervet mõistust ja helgeid päid, veel on säilinud rahvuslikku kullafond, kelle hulka tahaksin arvata õpetajaid. Teie ehk suudate kujundada paremat põlvkonda, kellele halastus, ausus, tõkkuus, ligimesearmastus taas saavad

väärtuseks. Ärge arvake, et teie töö on nii perspektiivitu, kui ehk tundub. Teadke, et õpetajate töö on läbi aegade olnud raske ja närvesööv. Meenutage Lutsu "Kevadet" või Aristoteelse mõtteid kasvatussest ja te näete, et kõik kordub siin päikesel all. Oma õpinguajast (olen jõudnud juba memuaaride kirjutamise ikka) võin teile jutustada selliseid lugusid, mis isegi tänapäeva mõtteis tunduksid uskumatuks. Olgu küll, et sõjaaegne kool, mil polnud õpetajaid ega õppevahendeid. Õppisin väikeses maakoolis (ma ei taha nime nimetada, sest praegu on kool igati tubli), kus lõviosa õpilastest moodustasid istumajäädajad, 3–4.klassist nad olid läksidki, kui vanus päästis. Kool oli neile justpaik, kus ennast täiesti vabana ja karistamatuna tunni ning kõik sisepeidet teiste ja õpetajate külil maandati. Eluohlik oli istuda klassis, kus lendasid puuhallud, või viibida koridorides, kus põletati lõhkeainet (seda vedeles ju igal pool). Kooli nooruke naisdirektor ei julgenud välja ilmuda, sest polnud kindel, millal ta kleiditsaba kergitatakse või kõikide ees tissi katsutakse. Üheksaklassi seansse korraldas metsas poolearuline seksuall, aastaid 4.klassis istuv tüdruk, kes vene sõjaväelaste pruukimise kõrval õpetas välja ka koolipoisse. Selliseid asju ei tehtud salaja ega nurga taga, vaid avalikult ja laialt reklaamituna.

Õpilased olid võimu õpetajalt täielikult üle võtnud ja need aastad olid nõrgemate ning nooremate kohutavad. Ometi kasvas mõrtauvendadeski tublisid ja ausaid inimesi. Nii et lootus kasvatussele jääb. Olen neid aegu meenutades mõelnud, et ka koolikorratuses on midagi traditsioonilist. Tõdegi, et meie koolikorratus pole aastatega tsariajast oluliselt muutunud: ikka seesama koolitöö, klassitöö, tunni meetoodika, õpetajate ettevalmistus, õpilase – õpetaja suhte stereotüüp. Meie kivenud ühesesid on: õpetaja peab olema nõudlik (mis sageli tähendab kurj), järjekindel (sageli distsipliinivõimuline), absoluutse distsipliini taotleja (st õpilase isiksuse allasurumist), püsivate teadmiste andja (õpetajale kuulub tõmonopol, viimase instantsi töö) jne, mis kõik on vajalik robotinimese kasvatamiseks. Meie haridussüsteem on senini otsustanud, mida õpilane tahta tohib: Eesti Vabariigi ajal tehti esimesi sellest süsteemist lahtilütmise katseid ja küllap oleksime praegu sealmaal, kus kogu maailma haridus, kui poleks... Nüüd lõpme istumestest käsi kokku, nähes, mis mujal toimub. Käime mõdda maailma ja tõdeme, kui väga oleme maha jäänud hariduses nagu kõiges muuski. Ainuüksi meie lehes ilmus kahe kuu jooksul 35 kirjutist välismaa haridusest – ja ikka ahhetavalt. See on hea, et me käime

ja näeme. Peaksime veelgi rohkem käima, hariduskorraldajaid ja majandusjuhte tuleks lausa sundkorras välismaale vaatama saata, et häbist ka kaugemale jõuaksime – tegudeni, süsteemi lammutamiseni, õpetajate ettevalmistuse ümberorienteerimiseni. Olen veendunud, et kui muutuvad õpilase ja õpetaja suhtlemismallid olema – alluva omast võrdsete partnerite omaks, kaovad mitmed pinged. Arvan, et mõnigi õpetaja langeks minestusse, kui õpilane talle õale patsutab ja ütleb, et oled tubli vunts. Välismaal on see õsna tavaline, nagu sinataminegi, aga see tähendab, et õpilane sind austab ja sa ei kuule temalt kunagi jämedusi. Sa oled sõber ja usaldusalune. Meie aga kardame oma variserliku distsipliini pärast ja arvame, et kepiga saab õppimist stimuleerida. Tegelikult olemine ise lakanud olemast inimesed ja kasvatanud ka kõleda, hingetu põlvkonda. Oleme julmad ja halastamatud ning võõras mure meid ei liiguta. Ühiskond, kes elab selliste seaduste järgi, on oma kannatusi väärt. Oma kurjuses vaevleme kõik, ent ometi igatseme headuse ja valguse järele. Olgu selle näiteks psühhoterapeut Anatoli Kaširovski telesaansid. Oleme kuulnud loendamatu sõnu – koosolekute, konverentside, plenumite, kongresside... kuid kuski pole

deldud, et inimesed, kes te mind kuulete, olge täna head, kes või üks päev ärge solvake kaasinimest, nõrgemat, haiget, vanurit, last, ärge tehke liiga loomale ja talmele, unustage ühekski päevaks tüli ja vaenud. Seda ütleb heade silmadega Kaširovski ja hüvasoovlikkuse tänuka saab ta palju mõnituskirju, Leningradi TV on alustanud laimukampaaniat (selles mõttes on ta tuntud). Keda küll riivab see, et inimene räägib headusest ja halastusest ning teda peetakse šarlataniks, kui ta ei suuda kogu haiget ühiskonda hoobilt terveks teha. Kas ei kordu Kristuse lood? Niisil vabaduse juurde tagasi tulles arvan, et vaba inimene ei ole kunagi päriselt vaba. Vaba ühiskond tunnetab väga täpselt objektiivset paratamatust olla kaasinimesele sõber, seltsimees ja vend. Kes eirab humanismindused, ei naudi ka vabadust. Vaba ühiskonna käsud-keelud-talud, mis arvestavad alati kaasinimese, järelikult ka sinu enese heaolu, polegi meesugustel nii kergesti täidetavad, kui pead seda alles õppima: aina naerata, aina täna-palu, lõtta appi, vaata, et teisel hea ja mugav oleks... Seepärast poeme lausa naudinguga oma tigeusvutlariise ja imetleme oma kannatusi, mida kaasinimesed meie põhjustanud. Kah vabadust! Ega ometi vabadus Eesti moodi?

MAIMO KALMET

11 küsimust...

(1. lk järg)

töörühmi, seega oleks saanud materjali otse esitada. Kuid iga inimene otsustab ise, kuidas toimida.

Hariduskomitee on tegelnud mitmete kontseptsioonide, õppeplaanide, programmide jms väljatöötamisega. Õpetaja hinnang nende kohta on järgmine: 18.nov. Maalehes Tarmo Kerstina suu läbi. Kuidas tähtsustate seda tööd teie?

Tarmo Kerstina nimetab praegust olukorda suureks lobisemiseks. Juturääkimist on tõesti palju. Aga hetkel on seda vaja, sest sellel ei teeks me oma probleeme väljaspool haridust seistajatele selgeks. Arvan koguni, et järgmise aasta riigieelarves tehtud konkreetsed muudatused on haridusprobleemide terava tõstatamise ja lahendamiseks vajalikud. Olen täiesti nõus T.Kerstina väitega, et enne ei muutu midagi, kui ühiskond tööpoolest hakkab haritud inimest vajama. Et ühiskond teada praegu ei vaja, paistab selgesti välja palgapoliitikast. Et midagi muutuks, tuleb konkreetsed otsused vastu võtta – rahvasaadikutele – asi selgeks teha. Viimasel ajal on palju räägitud ja kirjutatud haridusajandest, vastu võetud erinevaid resolutsioone ja dokumente. Küllap see jätab jälje inimeadvusesse,

kas me seda tunnustame või mitte. Hästi tehtud ja kõrge kvalifikatsiooniga tööd eest tuleb hakata maksma paremat palga. Sellelgi, et täna ehitatakse haridusobjekte halvasti, on omad põhjused. On ju need tunduvad odavamad kui tootmishoone. Seelõttu ei ole ehitajad huvitatud koolimajadest, mõõbitelgi koolimajadest ja kirjutustest õpikutest. On need ju kõik kahjumit andvad ettevõtmised, sest ühiskond ei ole haridusele vajaliku raha eraldanud. Inimeste mõtelaad on siiski muutuva hakanud. Esmesl etapid võetakse vastu otsuseid, mis toovad kaasa konkreetsed muudatused. Järk-järgult peaksid asjad korda saama. Kogu maailmas on saanud, miks siis mitte meil? IME loob sellekski võimalused.

Hariduse juhtaparati muudeti Hariduskomiteeks. Nüüd on taas plaanis muutmise haridusministeeriumiks. Kas see on teie arvates hea? On ju olemas teatud kogemused. Kas alustate taas inimeste palgaküsimist või on välja töötatud funktsioonid, millest lähtuda. Paari sõnaga: mis on kõige suurem erinevus senise ja loodava aparati vahel?

Muutmine HM-ks on täna nii HK-ile kui ka paljudele haridusajandele pärast murenduvatele inimestele väga oluline. Praegu on olukord hoopis teine kui poolteise aasta eest. HK moodustamisel liideti 3 ametkonda, kusjuures üheski neist polnud inimesi, kes kõiki kolme süsteemi tervikuna oleks tundnud. Torkord oli suur kergeid mäng, loeti, kui pal-

ju inimesi ühest või teisest asutusest üle toodi. Täna olukorras on ühe asutuse siseprobleem. Tuleb teha teatud muudatusi, mida HK-d moodustades ei osatud ette näha ja milleks siiani ei olnud võimalust. Ei ole mõtet vahetada ainult üksikisid. Uue asutuse funktsioonide ja teiste probleemide lahendamisele oleme kaasa tõmmanud ühiskondliku aktiivi. Seekord ei tohiks küll keegi öelda, et HM on välja hantud kabinetivaikuses. Alustasime HM funktsioonide määratlemist. Erinevus HK omadest sõltub juba kas või sellest, et HM moodustamine langeb enam-vähem kokku haridusajandele valimiseks. See aga piiritleb eri tasandite kompetentsi, mis on edu eeldus. HM funktsioone on arutanud paljud inimesed ja kollektiivsed organid. Praegu tutvub nendega Eesti Ministrite Nõukogu, oma arvamus on olnud Plaanikomitee. Homme tuleb arutelu Ülemnõukogu komisjonides. Oleme teostanud nii administratiivses liinis kui ka kooliga vahetult seotud inimestel (direktorite nõukogud, kõrgkoolid). Põhi-funktsioonide projekti avaldame ka "Õpetajate Lehes".

Funktsioonide alusel on välja töötatud HM struktuuri 3 esimest tasandit, s.o ministri, tema asetäitja ja osakonnajuhataja või nõunike tasand. Me ei ole veel otsustanud, kas osakonnajuhataja või nõunik, ei ole ka nende struktuuri. Kui 3 ülemisel tasandil üksmeelsele jõuame, siis tahame, et pakutaks välja ühe või teise ametikoha ülesandad või nimetus.

Seelärel selgub, kui palju töötajaid meil peab olema. Nii saame valida kõige sobivamad inimesed. Arvan, et meil peaksid konsultantidena töötama tipptaseme kultuuri- ja teadusajandest (1/2 või 1/4 kohaga). Neid saaks rakendada pidevhariduse valdkonnas alusharidusest täiendussõppeni. Seda on tehtud ka seni (aineprogrammide koostamisel, mitmetes žüriides, komisjonides jm), kuid nüüd loodame Eestimaale hariduse edendamiseks sarnaseid tegevusi.

Viimasel ajal ei ole me korraldanud suuri kampaaniaüritusi. Tahame, et enamik ettevõtmisi toimiks rajooni või kooli tasandil. Ka nendele tuleks kultuuritegelasi kaasata. Isiklikud kontaktid, kohapeal esitatud küsimustele saadud vastused, mõjutavad noort inimest kõige enam.

Haridusministeeriumi moodustamisega muutub mõnevõrra HK täna koosseis. Milliste inimestega teile ei meeldi koos töötada?

Hariduskomitees ja väljaspool seda tuleb mul koos töötada väga paljude elualade esindajatega. Ma ei armasta neid, kes siin all räägivad üht ja seljaga toimivad teisiti. Tavaliselt lõkkab üldisus need inimesed kõrvale. Aga tööd tuleb teha reaalselt inimestega ja neid kõiki arvestada. Keegi ei ole ideaalne ning küllap minulgi, nagu kõigil suurelki, on omad puudused.

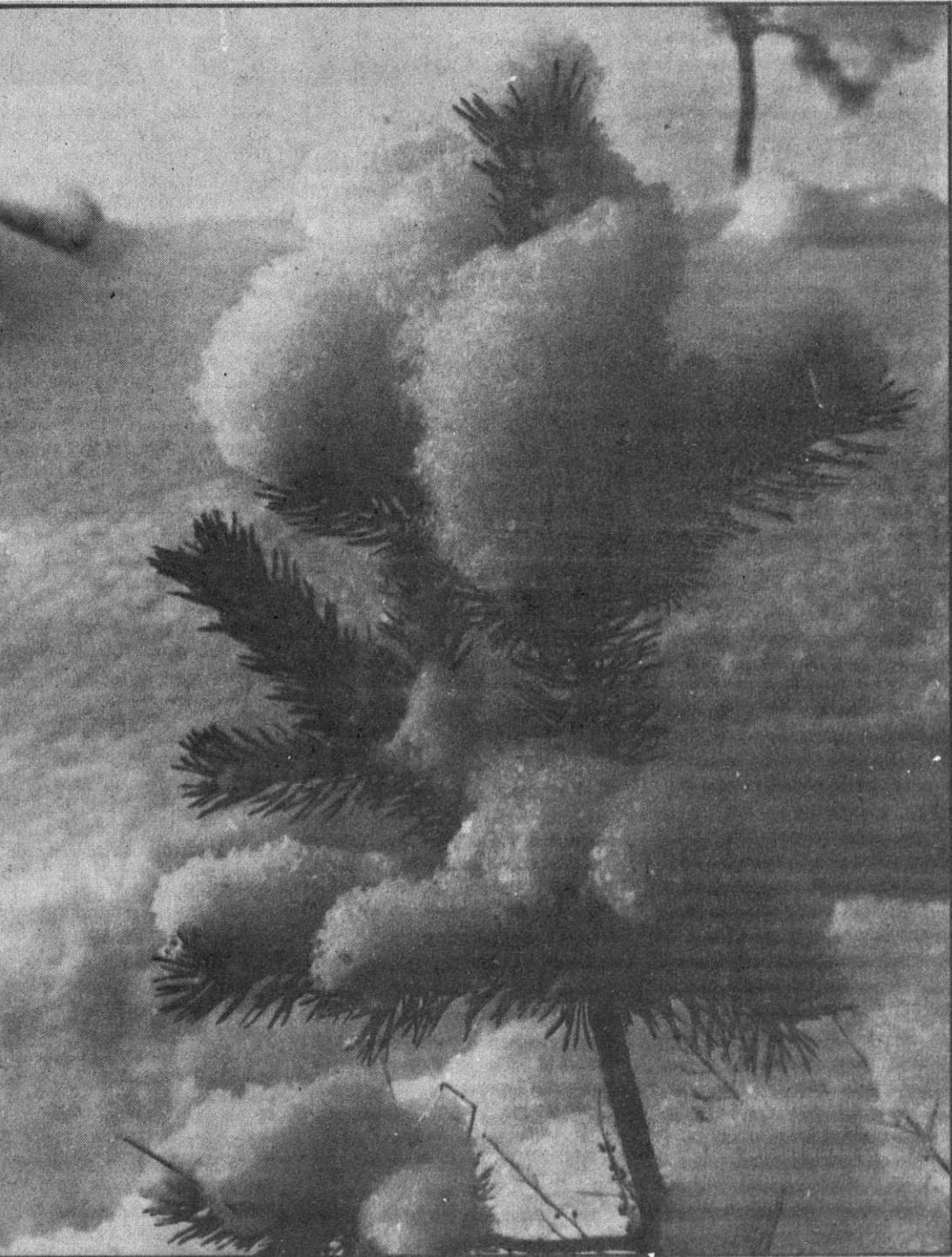
Vastused edastanud
AIME RUUBEL

Tulge näitusele!

Laste Loomingu Majas eksponeerib Tartu Kunstikool oma töid. Vaadata saab nahkehitistaiseid koos tööproovidega, arhitektuuriprojekte ja makette, mõõldisaini, ruumi- ja näitusekujunduskavandeid, pinnakatteid, ümbriseid, plakateid jm. Ill korrusel asub maali väljapanek.

Näitus on avatud 10.detsembrini. Jõuate veel ära käia!

MAIMO KALMET

Esimene lumi.

MARGUS VIKKMAA foto

KÜMNED TUHANDE LAPSED ON TŠERNOBÕLI SÜÜTUD OHVRID

Lapsed — Tšernobõli vangid

(1. lk järg)

ku kohaselt peaaegu neli aastat! Tuleb välja, et veel kümneteks kuudeks jäetakse lapsed igapäevase nähtamatu ohu kätte, millest me ei tea, kuidas see mõjutab nende ja nende laste tervist tulevikus. D.Kozinski kooli 1.septembri rivistusel minestas kolm õpilast...

Ja siis – kuhu ümber asustada? Olasti juhtkonda paluti noored ja lastega pered ajutiselt elama panna Zitomir-maa linnade uutesse majadesse seniks, kuni valmib neile elamispiind. Keelduti. Küllap on siin raske kedagi süüdistada, sest elamispiinda lihtsalt ei jätku. On olemas teine variant: sõita ära naaberriigidesse, kes kutsuvad tööle. Kuid see ei ole lahendus pensionäridele ja väga vanadele inimestele. Mis neist saab? Kolmikümne rubla, mida riik pensionile juurde maksab (seda kutsutakse kirsturahaks), kes kooli tuleksid, et nendele maksta 3000–5000 ja koguni kuni 15 000 rubla kompensatsiooni maja osta soovijale. Ent siin on oma "aga". Oletame, et perekond endale külas maja ei leiabki, kuid tööd ei ole, või

vastupidi. Juhtub, et ümberasunud tulevad tagasi.

"Kihutan praegu mõdda oblastit," räägib kurvalt Malokistiivo keskkooli direktor A.Kaminski. "Midagi sobilikku ei suuda leida. Kord ei jätku raha, kord on tare selline, et seal on võimatu elada. Kuid mina olen noor, mul on oma auto, saan ringi sõita. Teisi küll ei kasta..."

"Rajoon saadeti hukatusse ja mitte keegi ei soovi midagi ette võtta!" Nii räägibake praegu Naroditsi. Räägibake täiel häälel, kurjal, meelt heites. Niiis tuleb mõista. Toimunu löi neilt pinna jalge alt. Seesama A.Alifimenko lautas küsi:

"Kuni 1.septembrini me ei teadnud, missuguses koolis algab õppetöö ja missuguses mitte, missugune küla asustatakse ümber. Mitu kooli on juba suletud, sest et vanemad sõitsid koos lastega rajoonist minema. Seni on Marjõje Kistištš ära sõitnud 11 last. Kuid naaberkiülla Vagivikasse, kes kooli tuli sulgeda, on juurde tulnud 11 last. Mis saab homme, on raske öelda. Nii me siin elame..."

MIDA RÄÄGITI TŠERNOBÕLI ÜLEST JA VÄNADEST PROBLEEMIDEST RADIO-

BIOLOOGIDE I KONGRESSIL

Vahtraleht oma kõigile hästi tuntud kujul. Põlpinemades saalis näitab teadlane slaidid. Ekraanil on needsamad vahtralehed, aga rikutud on nende sümmetria. Nisamut on tammelehtedega. Kõigile neile on osaks saanud tugev radiatsioon. See kahjustas rakke, mis kindlustavad normaalne kasvu, ja leht "läks rikki". Pärast Tšernobõli tähelepanekuid arenguanomaaliat ka juba kannatada saanud rajoonide koduloomad.

Me kõik sünnime ja elame kindla loomuliku radiatsiooni foonil. Selle põhihakkas on Maa. NSVL TA Biofüüsika Instituudi (Puštinski) teadlased on uurinud täiskasvanute dooside mõju elusale. Selgus: täiendavate mikrodooside puhul arenevad linnud, putukad ja taimed paremini. Kasvab sigivus, suurenevad organismi kaitsesüsteemid.

Teine asi on aga pisingi doos pärast seda, kui elusolend on saanud tugeva kiirguse osaliseks. Siis võib toimida ootamatu. Esialgu toimub pärast tugevat radiatsiooni organismis kõigi kaitsejõudude mobilisatsioon. Seelärel saabub langus. Ja need väikesed doosid hakkavad tervist tõsiselt ohustama.

Need tähelepanekud, mis seni on teada põhiliselt spetsialistidele, nõuavad läbivaatamist inimeste tervise seisukohast saastatud rajoonides. Tähelepanu objektiks peab olema mitte saadud kiirguse aritmeetiline summa, vaid täiesti uued efektid väikestest doosidest, mis on saadud ja saadakse juba pärast avariid.

Midagi Tšernobõli taolist ei ole varem olnud, sest seal jätkas reaktor pärast kontsentreeritud "tööki" radiatsiooni väljapaikamist väikestes kogustes. Radiatsiooni väikeste dooside salakavalusest rääkis omal ajal juba N.Ti-mofejev-Resovski. Praegu tegeleb sellega mitu teadlast, kuid nende põnnistused pole veel vajalikult ühendatud ega tähelepanu keskmesse jõudnud.

Praegu teavad teadlased üle tuhande mitmesuguse radioprotektori – preparaadi, mis kaitsesid tervist ja pärilikust radiatsioonist eest. Kuid kliinikus kasutatakse neist üksikuid. 1950.a lõpul kiitis USA Kongress koos kosmose hõlvamise programmi jaoks radioprotektorite ulatusliku spektri loomise programmi. Meil aga, märkisid teadlased, piirduti üksikute loodudega.

Siingi, nagu ka teistes valdkondades, teadlasi paraku liiga kaua "paran-

dati", kui oli vaja nende soovitusi kuulda võtta. Kroonilise kiirguse puhul, ütleb nad, suureneb mutatsioonide taak kohati isegi siis, kui mõjutavad väikesed doosid. Praegu muutub maailmas ettekujuvus geneetiliste häirete rollist ja osakaalust selle suhtes, kuidas ja millesse olemine haigestunud. Nii arvavad USA arstid ja uurijad, et mitte vähem kui 50% haigusi on esile kutsunud just need põhjused. Liitli ei eksisteeri looduses midagi lahust, omaette. Veel pole tõsiselt tundma õpitud, kuidas radiatsiooni suurenenimine mõjub koos teiste teguritega – keskkonna saastatus, mitte viimases järjekorras ka suitsetamine jne.

Vähe on tundma õpitud nn kuumade osakeste roll. Need on aktiivsed radioaktiivsed, ja mida väiksemad on need mõõtmetel, seda ohtlikumad need on. Valgevene TA instituudid selgitasid uuringutega esmakordselt välja, et need osakesed ladestuvad avarist kahjustatud rajoonides elavate inimeste kopsudes. Sellega kopsudele tekitatav kahju veel ei ammendu. Väga ohtlikud on neile ka radooni väikesed doosid.

Millest see kõik räägib? Kui Gomeli ja Mogiļovi oblasti mitmetes rajoonides on lastel rohkem aneemiaid, kui Ukraina ja Valgevene arstid täheldavad pärast Tšernobõli immuunide alaneimine usaldusväärseid fakte, siis vajaneb tundma õppida paljude tegurite kahjulikke mõjusid nende sõltuvuses. Radio-

bioloogid on seisukohal, et tuleb uurida ja prognoosida ka kaugemaid tagajärgi, mida on oodata viie, kümne ja rohkema aasta pärast.

Kahjustatud territooriumidel elavate inimeste geneetiline järelvalve tuleb alles luua. Kõlab paradoksaalselt, kuid senini ei ole olemas täielikku ja üksikasjaliku hinnangut olukorrale pärast Tšernobõli. See takistab mitmel juhul adekvaatseid meetmeid võtmast, loob õhtudel juhtudel alusetut optimismit, teistel puhkedel tekitab põhjendamatu hirmu. Pole olemas ühtset oleidulist programmi, mis käitaks endas Tšernobõli avari tagajärgedest jagu saamise kõiki aspekte.

Sellest, nagu ka elanikele antava arstiabi organiseerimise puudustest, oli jutt NLKP Keskkomitee hiljuti istungil, kes käsitliti Tšernobõli tagajärgi. Seal kavandatud täiendavate abinõude kompleks oli vastuseks ole nõuetele. Tšernobõli valu ei saa päevakorrast maha võtta.

Nagu mujalgi, tulid teadlased ka siin seaduspärasele järeldusele, et vaja on sõltumatu, mitteametlikult ekspertise, et tuleb moodustada erikomitee, kes ei allu kohaliku võimu ega tervis-hoiuorganile.

Teadlaste-ekspertide sõltumatu liit on juba loodud nime all "Tšernobõl". Selle esimeheks valiti Lenini preemia laureaat, NSVL TA Geokeemia ja Analüütilise Keemia Instituudi alaliselt tegeuseva ekspeditsiooni ülem L.Hitrov.

TAGASI
AVALDATU
JUURDEIgapäevatööks
hädavajalikust

"Elus ja alles on nad seal pealinna puhul" oli mu esimene mõte, kui lugesi "Õpetajate Lehest" nr 45 k.a. A. Ruubeli selgituslõppu. Lauri Leesile. Näi naljaks, aga "lihtsamsus" püüti tõestada põhjalikult.

Tegelikult olen minagi samu mõtteid kaua endas kandnud. Spetsialist U. Pilvre väited pruuni ja rohelise tahvli selge paremus kohta olid üheks kilbiks. Ise pole seda 23 aastase pruuni tahvliga töötamise kestel suutnud ära tabada. Roheline tahvel polegi provintsi jõudnud. Kiuslik mõte muidugi painab: musta ja valge kontrast peaks nagu kõige tugevam olema. Aga argimõistus on ilmselt üks petlik asi. Ja nüüd me siis "õhume" oma koolis tahvleid tugevama pruuni värviga üle värvida (musta pole), et kirjutatut üldse nähtavaks saada. Mis puutub kriidisse, siis on see meil tööpoleetiline. Sain paar aastat läbi kollektiivseid "Lubjakivi" olevate kriidikamakat. Kellel need koolis alles, soovitan kasutada. Saate mõne aja päris normaalselt hakkama. Või ehk organiseerida õpetajate ekspeditsioone toort varuma, siis poleks kriiti toota vajagi.

See mure peaks ju aastaid teada olema. Mõnus öelda: meie ei tooda, meile saadetakse. Igatahes teada tahaks küll, kas olukorra parandamiseks midagi üldse on püütud ette võtta.

Ei sõnanda ma unistadagi videoteknikast või arvutitest. Ma tahan, et mul oleksid elementaarseid töövahendeid. Veel ühest olukorrast, mis seostub ümberkorraldustega meie hallis haridussüsteemis. Nimelt korraldati Pärnu rajoonis tähelepanuväärne eksperiment õppefilmidega. Filmetoet likvideeriti, filmid jäeti keskkoolide vahel. Nüüd saaks ehk ühe Häädemeeste, teise Pärnu-Jaagu, kolmanda Kilingi-Nõmmelt jne. Kellele seda sehkdamist vaja on? Enne läksin ma filmoteeki, tänasin õnne, et filme vähe laenati, sest sain ikka midagi (neid on ju ka vähe ja osa lausa kõlmatud). Võib-olla seisavad mõned nüüd päris nilsana, kust mina tean. Meie haridusõnne on küll erakordselt vastutulelik olnud ja pöödnud neid mulle hankida. Aga mis siis, kui kõik 9kl koolid neid näidata tahaksid...

Küllap öeldakse, et haridusühid ei varusta. Reorganiseerimise aina käivad, missugune rida parajasti keeligi ajada on, kust me seda küll teada võiksime? Tänavu laboriõid mikroskoobiga enam teha ei saa, kattekiiladid on viimse otsas. Kolleegid kurvadad sama. Kas ka need tulevad Venemaale?

Kelle poole oleks kõige digem pöörduda? Millegipärast peab õpetaja ikka veel päevast päeva tund minema. Lugupeetud haridusühid, see ei lohuta, et te teate meie probleeme ja püüate leevendust leida. Mõni asi tuleb lihtsalt ära teha. Ja siis on jälle aega hariduskontseptsiooni täiendada (või otsida) ja taas loodav haridusministeerium kas või uuesti hariduskomiteeks nimetada.

ELVI VALLEK, Pärnu raj. Uulu 9kl kooli õpetaja

NB!

Matemaatika-
õpetaja!

TPeditsioonis 17. ja 18. novembril koolimatemaatika konverentsi teemal "Kooliühendus ja matemaatika õpetamise probleemid Eesti NSV koolis". Kahe päeva jooksul oli 4 istungit. Kõneldi matemaatika õpetamise ja õpetajate koolitamise üldprobleemidest, arvutõpetusest, päevakajalistest küsimustest ja õpetajate töökogemustest. Uute aegade tavade kohaselt võtsid konverentsist osa ka väliskülalised. Esindatud olid Soome, Poola ja Bulgaaria. Avatud oli ülevaatenäitus Eesti koolimatemaatika algupärasest õppe- ja metoodikakirjandusest aastail 1957–1989. Mõeldud oli ka kultuuriprogrammide. Konverentsi töökorraldus oli asjalik ja ladus.

Ettekannete sisuga on asjahuvilistel võimalik tutvuda konverentsi teiste kogumiku vahendusel. Toimunud mõttevahetusest, mis kogumikus ei kajastu, samuti vastuvõetud otsuse sisust loodame lähemal ajal ülevaate anda "Õpetajate Lehes".

TIIA PENJAM

M Ä L E T A M E M I N E I K K U

Kui Paistu
paistis kaugele...

Kui lähened Paistule Viljandi poolt, on see kenakese kõrgendiku otsas, aga kerkib sealses kõnlikkus maastikus esile ka muudest ilmakeadest vaadates. Kaugele üle viljaka ümbruse paistab iseäranis Paistu valge sihvake kirikutorn. Kas ka Pärnumaale ja isegi mereni välja, nagu vanasti rahvasu rääkinud, et te, aga Viljandi Lõssimägedele (linnuleenuit 10 km) on see selge ilmaga küll hästi näha.

Peale oma vana kiriku (Paistu preestrit on mainitud esimest korda aastast 1234) on Paistu ajaloo kestel silma paistnud ka hariduskeskuse. B.G. Forseliuse seminarikandik alustas siin õpetamist ilmselt juba 1687. a talvel – kirjutas ju Forselius 1688. a, et Paistu kiriku juures õpetatakse lapsi lugema tema meeltoodi järgi. Kooli olemasolu nenditi ka samal aastal toimunud Viljandimaa koolide revisjoni käigus. Niisiis ulatub ka Paistu kooli algus üle kolme sajandi.

Selles kirjatöös tahetakse aga lugeja tähelepanu juhtida siinse haridusloole hilisemale ajajärgule, aastail 1854–1930. Ajavahe- miku 1871–1920 mahub isegi kaks omaette kooli, poeglaste ja tütarlaste kihelkonnakooli. Laie- maa kontekstis on see väikese maa-asula puhul ja poole sajandi vältel tähelepanuväärne. Poeglaste kihelkonnakooli avati 13. (vkj 1.) nov 1854. a Paistu vanas õpetajamajas, seega tänavu 135 aasta eest. Esimesel õppeaastal oli 17 õpilast, esimeseks õpetajaks ja ühtlasi koolijuhatajaks aga tulbi Hans Wühner, kes paraku juba järgmisel aastal pidi ümber asuma Tarvastusse. Uhiuue koolimaja said poisid 1856. a oru nõlvale looduskau- nisse kohta. 1859/1860. õp- peaastal oli koolis juba 30 õpi- RAKA, TT187, nim 2, s 372, I 341.

last. Kõrgeimale tõusis õpilaste arv 1899. a – 87. Õppekavva kuu- lusid lugemine, arvutamine, kirju- tamine, piibillugu, kirikulugu, ka- tekismus, mitmehääline laulmine, maateadus, loodusteadus ja saksa keel (hiljem lisandus ka vene k). 1862. a õpetas 24 õpilast 2 õpetajat. Õpiti 2–3 talve. Koolil oli internaat.

Tuntumaist tollaegseist pe- dagoogidest töötas Peeter Ruu- bel 1880.–1899. a juhatajana ja F.A. Saebelmann 1880.–1911. a õpetajana, oma surmani. Mõle- mad mehed tulid Karksi koolist. Nende koostööst sündis tänini populaarne "Kaunimad laulud" (sõnad P. Ruubel, viis F.A. Saebelmann). Ruubel tegi endale nime võimeka majandusmehe- na, Saebelmannist sai aga 1880. a Paistu seagakoori "Heli" asutaja ning koorijuhataja kuni sur- mani. Pärast teda valiti õpetajaks (hiljem sai juhatajaks) Martin Kahu, kes jätkas ka "Heli" juhata- mist. Tema õde Anna Kahu töö- tas samas koolis õpetajana aastail 1915–1917.

1920. a sügisest hakkas Paistu poeglaste kihelkonnakooli tööta- ma Paistu II astme algkoolina, s.o 4.–6. klassiga, ja juba sega- koolina, koos Paistu endise tütar- laste kihelkonnakooli õpilastega.

Paistu tütarlaste kihelkonna- kooli eelkäija oli 1869. a kiriku- õpetaja Hanseni asutatud tütar- laste erakool, mille esimeseks asukohaks sai poistekooli alt ajuti- selt vabastatud kirikumõisa- kool. Poisid paigutati seks pu- huks ümber kõstrikoole majja Põrguoru tee ääres, umbes kilome- teri kaugusel. Pikemaks asu- kohaks jäi tütarlastekoolile nime- tatud endine kõstrikoole, mistõttu sarnanesid suuresti poistekooli omadega. Jaanuaris 1871 andis kirikumõisakooli direktorile ki- helkonnakooli õigused. Õppe- maksu tasusid tütarlapsed sula- rahas ja küttepuides. Uue kooli esimeseks juhatajaks sai Jaan

Vares 340 rbl aastapaigaga. Aastail 1877–1880 juhatajaks ol- nud Julius Schneider eelistas aga 8 rbl tasu iga õpilase pealt aastas. 1871/1872. a oli koolis 30 õpilast, kõrgeimale tõusis õpi- laste arv 1916/1917. a – 52. Aastast 1880 kuni kooli likvideerimiseni 1920. a oli juhatajaks Paistu kõster A.S. Tilzen, kes enne seda oli olnud poistekooli õpetaja (1877–1878) ja siis kuni 1880. aastani juhataja.

Tüdrukutekoolis valitses suur ruumipuudus, sest kasutada oli ainult üks klassituba. Hiljem, kui saadi juurde teine ruum, hakkas ka õpilaste arv kasvama. Paljud lõpetanud astusid edasi õppima Viljandi tütarlastegümnaasiumi (hiljem Viljandi Eesti Haridusselt- si Tütarlaste Eragümnaasium). Esimese maailmasõja lõpuas- tail, mil oli suuri raskesti valgustu- se ja küttega, hakkas õpilaspere vähenema, Viljandi koolivalitsus palus juhatajal kütta oma puude- ga... Kui kool taotles konvendilt raha klaveri ja õmbulmasina ostmiseks, saadi ettevastus. Mõlemad esemed hangiti ise ja anti 1920. a II astme algkoolile üle.

Nagu juba nimetatud, ühenda- ti mõlemad kihelkonnakoolid 1920. a sügisest Paistu II astme algkooliks (ka kõrgemaks alg- kooliks kutsutud), mille juhata- jaks õpetajaks sai Daniel Siilats. Peale tema olid veel õpetajad A.S. Tilzen ja Salmel Ruubel. Ühiskooli iga ei kujunenud pi- kaks. Naabruse valdades avati 5. ja 6. klassi oma koolides, mistõttu Paistus jäi õpilaste arv väikeseks ja kooli ähvardas sulgemine. Positiivse nihke tõi küll 1929/1930. õk, mil Aidu vallaval- litsus avas kooli juures koduma- janduse täiendusklassi ja saadi juurde mitu uut õpetajat. Sest õp- peaastal tähtsust kooli pidulikkul ka oma 75. aastapäeva. Aga lik- videerimine ei jäänud tulemata – 1. augustist 1930 suleti kool õpi-

Paistu II astme algkooli kodumajandusliku täiendusklassi õpilasi 1930. a kevadel koolimaja taga mesinduse praktikatunnis. Keskel õpetaja D. Siilats.

laste vähesusel.

Lisaks märgitud tuntumale õpetajale tuleks nimetada ka sil- mapaistvamat õpilast: Mihkel Veske, Juhan Kunder, Adam Peterson, Jaan Lõo, Jaan Lepik, Mart Raud, Hans Pöggelmann, Jaan Tomp, Juhan Aavik, Andres Särev jt.

Pärast likvideerimist seisis vana koolimaja pooldühjana, kuni 1941. a juunis alevikus mõllanud tulekahjus põles täielikult maha.

Eesti talurahvakoolide võrgu rajaja B.G. Forseliuse valgustus- töö ühe võrsena tekkisid endi- ses Paistu hariduskeskuses pole juba kaua aega oma kooli, kuna- gise kohaliku uhkuse – kihelkon- nakooli – vundamendivare aga laguneb omasoodu... Paistu kul- tuuriloo tähtpäeva puhul oleks väga tänuväärne, kui paistulased austusest minevikku vastu ühis- jõul kooli vundamenti jäänused võsast puhtaks raiuksid ja sinna vajaliku infoga tahvli paigutaksid.

HILLAR KATTAI

Ühetaolisuse vastu

- Koolimatemaatikud Gruusias
- Kõneldi diferentseerimisest
- Igal vabariigil oma variandid
- Mis tuubist väljas, seda tagasi ei topi
- Vanem vend aitaks küll, aga vähemad velled ei näi abist hoolivat

■ Aine esituse tase olgu kõrgem repro- duseerimisel nõutavast.

■ Omandamistest kajastagu ka hinne. Baasteadmisel võiks hinnata arvestus- te süsteemis, lisateadmisi aga hinde- liselt.

■ Igal lapsel olgu võimalus vabatahtli- kult valida, millisel tasemel ta ära lä- bi ja millisel teada kontrollitakse.

Opetuse professionaalne diferent- seerimine tähendab sisuliselt kallaku- ga koolide ja klasside loomist. Vastavalt matemaatika võimalikele rollile eri tea-

dusvaldkondades pakuti välja kolm või- maliku kallaku: matemaatika-tõusika klassid (matemaatika on proffileeriv aine), loodusteaduse klassid (matema- tika on toeks proffileeriva aine õpetami- sel) ja humanitaarklassid (matemaatika täidab vaid üldkultuurilist rolli). Mate- maatika-tõusika klasside kõrval näha- seks ette ka süvaklassid.

Pakuti välja variant, kus vormit ühtsel tunnustusel näidatakse ära, millisele kal- lakule saadud hinne vastab. Seejuures peaks igal õpilasel olema võimalus vai-

da, millisele kallakule vastava eksami ta sooritab.

Mitmes ettekandes puudutati huma- nitaarkooli matemaatika õppeplani ja sisu. Domineerima jäi mõte, et 10. ja 11. klassis ei tohiks matemaatika nädal- koormus ületada 3 tundi. Eelistatu- maks peeti varianti, kus põhiosa kes- kooli matemaatikast langeks õppeaja esimesse poole. Humanitaariale oli- semateks õpetuse sisuolementideks loeti matemaatiliste meetodite tutvusta- mist; praktiliste mõttis- ja arvutusüles- annete lahendamist; statistika-põhimõis- teid, andmete kogumist, töötlemist ja hindamist; ettevõtluse ja majandamisega seonduvaid mõisteid ja sellekohaste ülesannete lahendamist; arvuti kasuta- misõigust ja BASIC-keele tutvustamist.

Koolimatemaatika diferentseerimise- sel juba tehtust jäid enam kõlama Vene Föderatsiooni, Läti, Leedu ja Valgevene kogemused. Vene Föderatsioonis on valimatus õpik humanitaarharu tar- vis. Lätis korraldatakse vastuvõtteks- mäl iga kallakuga klassidesse. Samas tegeldakse õpilaste matemaatikatead- miste baastaseme ülevaarihilise diag- noosimisega ja juhtimisega. Baastaseme tutvustamiseks kasutatakse ka televi- siooni abi. Leedus on välja töötatud teo- reetilist väga tugev hariduskontseptsio- on. Minski ühes rajoonis on üle min- dud juba 35minutilise tundidele. Va- nemas astmes toimuvad seal hommiku- poolikul paaritunnid. Päeva teine pool on aga jäetud väiksema nädalakoormu- sega ainetel üksik tundidele. Valgevenes on jõutud ilmselt ka kallakute maksi- maalarvuni – seitse eri kallakut. Gru- sias rakendatakse katseilisel õppekava- ses Viimase suurus sõltub klassi täitvu- sest – mida suuremad klassid, seda väiksem õppetasu.

Nagu näeme, on üleiluline pilt küllalt kirju. Ehk annab see alust loota, et taga- sipõlvkondade unifikatsioon ja keskusest juhtiva kooli juure on vähe tõenäoline.

Loomulikult sisaldab eripälgelisus ka teatavaid ühismomente. Põhilised neist on järgmised: kõigi regioonide püü- d diferentseeritud õpetusele, majandusmu- red ja iseseisvustalused. Ja lõpetu- seks veel üks ühisjoon. Mitte ükski esi- nejaist (v.a keskuse esindajad) ei tund- nud huvi matemaatikahariduse baas- komponendi sisu vastu. Ilmselt on kõik valmis seda ise leidma. Ehk ongi nii õige? Võib-olla töötab siin sama mehha- nism, mis andis Leningradis matemaati- kakklasside õpetajate ankeetisel järg- mise tulemusse: kuigi kõik küsitlused väi- sid end töötavat omakoostatud prog- rammidest järgi, selgus, et õpilaste oman- datud materjal oli sisuliselt erinevusi polnudki.

TIIT LEPMANN, TÜ matemaatika õpetamise metoodika kateedri dotsent

Parandatud õpik –
KAS KA PAREM?

Pararetsensioon X klassi emakeeleõpikule
PEEP NEMVALTS

Õpiku autori on mitmeid haid abimehi: kolleegid erialal ja pedagoogikas, aktiivselt oma arvamust avaldavad õpetajad (neid on küll häärmastavalt vähe), haridusministeeriumi aine- ja õppekirjanduse komisjon, retsensendid, toimetajad... Enamasti on nad kõik väljas ühise sihi eest – aidata autori käsikirjast kujundada võimalikult hea õpik. Neile kuulub autori siiras tänu. Autor saab viimistlustööd kasutada paljusid näpunäiteid. Valmis käsikirja kinnitab Haridusministeerium.

Kahjuks leidub toimetajaid (tsensoreidest rääkimata), kes seavad end kõrgemale nii autori kui ka ministeeriumi arvamusel, muutes veel trükkitoimetamise käigus autori teksti. Paremalt juht teatavalt nad sellest küll ka autorile, kuid jäätavad autori protesti tähele panemata. Nii juhtus minuga X klassi eesti keele õpiku esitruki väljaandmisel ("Valgus" 1984). Kirjastuse osakonnajuhataja H. Reinop arvates polnud näitelauseks sobiv mõningad Mahatma Gandhi sententsid:

"Käsikirja lk.200 autori lause "Kõik usundid on tõe ilmingud, kuid kõik nad on ebatäpslikud ja tihti peale ekslikud" (M.G.) küstutud, kui sisuliselt ebasobiv (võib vial väärijäreldusele, et kõik usundid ei ole alati ekslikud). Käsikirja lk.214 autori lause "Usundid on eri teed, mis kõik viivad ühe ja sama sihi poole" asendatud lausega meie oma kirjandusklassiku A.H. Tammsaare ühest artiklist (pealegi on Tammsaare X klassi kirjanduskursuse põhiautoreid).

Käsikirja lk.222 autori lause "Ajalugu õpetab, et need, kes on kahtlemata ausatel ajenditel, kuid toore jõuga ahnitsejad maalt välja tõrjunud, on langenud omakorda ahnitsemise tõve ohvrisk" (M.G.) asendatud lausega "Tõe ja õiguse" I köites; Gandhi tekstist väljajätkatud lause tekitab ainult arusaamatust (õpilane ei tunne Gandhi vaadete süsteemi), võib vial väärijäreldusele, nagu oleks oma maa kaitsmine võraste "ahnitsejate" eest, nende vastu jõuga väljaastumine midagi taunitavat ja ohtlikku."

Kirjastuse toimetusejuhataja meelest ei kõlvanud harjutustekstiks isegi mitte paar Lenini kirja: "Käsikirja lk.258–259 äratoodud väljavõtteid V.I. Lenini teostest vene keele õppimise ja kasutamise vabatahtlikkuse kohta ei ole ilmingimata vajaliku eesti keele õpikus, siia oleks sobivamad mitmed teised tsitaadid (Lenini, konstitutsioonist vm.) keelte võrdõiguslikkusest vm.; praegune valik näib otsekohe teadlikult viitavat sellistele arutlustemudele eesti keele tunnis, mis ei kuulu selle õppeaine juurde (ametimeeste kohustus osata kohaliku keelt jms.; see võiks õigustatud olla pigem vene õppekeele kooli eesti keele õpikus, ent seegi mitte sellises ilmselt tendentsilises valikus)."

Mind täärased vastuväited ei veennud ja ma ei nõustunud nende muudatuste ning kärbetega. Isegi mitte siis kui kirjastusametnik Reinop mulle käratas, et kirjastus on riiklik asutus ja avaldab ainult seda mis tema meelest sobiv on. (Justkui oleks käsikirja kinnitav haridusministeeriumi õppekirjanduse komisjon kellegi eraettevõtte). Ministeeriumile saadetud "parandustele" liias riiklik ametnik kaebuse:

"Lk.200, 214, 222 on autorile soovitatud otsida sisult sobivamad laused, kuid enam kui nädalane ootamine on jäänud viljatuks. Toimetust pidi laused asenduseks ise otsima." Kuivõrd pikemat harjutusteksti oli ikka veel vaja, siis pakkusin ma selleks umbes samasulise, rahvuskeele arenguks vajalikke tingimusi käsitleva Uno Mereste artikli (õpiku 1984. a trüki- ülesanne nr 252). Lenin ei kõlvanud, Mereste küll...

UUSTRÜKK
Õpiku 2. trüki (1988) on tehtud mitmeid parandusi, sh on lõpuks ometi tohtinud avaldada ka Lenini tekst ja Gandhi mõtisklusi. Muudatused aluseks on olnud lisaks mu enese kohendamissoovile liht-sealt kuulud ja loetud mõtteavaldused õpiku esitruki kohta, neist põhjalikemana dotsent Reet Kasiku käsikirjaline "X klassi eesti keele õppekomplekti analüüs" augustist 1985 (edaspidi RKA).

Autori muudatusettepanekuid on hinnanud üks sisereetsensioon ja ainekommisjoni koosolek. Olen pidanud võimalikuks arvestada mitmete neis esitatud soovidega: taastanud termini *deldistide* esitruki *lätte* asemel, loobunud vahemärkide kasutamisest ilustreerivast kokkuvõtlikust tabelist pikema näitestiku kasuks jpm.

Esitruki toimetamisel oli mil minu meelest asjalik koostöö nii kirjastuse toimetaja Martin Iislaarega kui ka tiitloimetaja Reet Kasikuga – valdused olid enamasti konstruktiivsed ja kui jäimegi mõnes asjas eri arvamusele, siis seda ka respektiit. Seega polekski nagu mõtet neid vanu asju

meelde tuletada – teadagi, stagna- aeg... Ega olekski, kui mitte uutmise ja avalikustamise aeg poleks kaasa toonud hoopis kummalist pööret uustrüki lõplikul toimetamisel. Nimelt on toimetaja(d?) teinud liiaks asjakohastele parandustele sisuliselt muudatusi mis on põhimõtteliselt risti vastu autori tõekspidamistele. Korrektureipoggnad mulle kui autorile läbivaatamiseks ei saadetud. Kuigi kirjutada või heilistada Oulu (kus ma tollal eesti keele lektorina olin) on kahtlemata keerulisem kui Tallinna sisesi, olnuks see hädavajalik, isäranis kui toimetajail mõlks meeles autori *teoreetiliste lähtekohtade* muutmine. Minuga oleks võidud nõu pida ka mu Tallinna käikudel jõulude aegu 1987 ja lihavõttepühadel 1988, sest raamat on antud trüki 13.05.88. Ei teinud üht ega teist ja nii seisn ma õpiku uustrüki viimaks käes hoides fakti ees et kuigi mina pole sõnagi kirjutanud *laendist*, ühkeldab see ometi lausa rasvase kirjas lk-l 119; vahemärkide käsitlus lk-l 195 on nii ära töödeldud, et mul on raske uskuda oma silmil

TÄIEND JA TEISED
Reet Kasik on leidnud: "*deldistide* on väga sobiv termin, eriti praeguse käsitlusviisi juures, kus teda peetakse deldise osaks. Ka on *täiend* *täiend* kõlalt liiga sarnased ning võivad segi minna." (RKA lk 3)

Kuigi olin termini *täiend* võtnud esitruki kasutusele ühilduse kõrval just seepärast et viidata selle lausehitislikule sarnasusele *täiendiga*, loobusin sellest uustrüki liigsarnasuse argument ol minu jaoks veenev. Olin ise kasutanud sama argumenti ühe teise termini, *laendi* suhtes oma loengul TPedits. 1984. a peetud nn uue õpiku kursustel jn õpikut tutvustaval esinemisel. Haridusministeeriumi üllitatud metoodiliste näpunäidete brošüüris (1984) kirjutasin sellest nii:

"*Nimisõnna* fraasi juures pandagu tähele, et hulgasõnade, sh põhjarvõnade käsitlus erineb senisest põhisõna-laendi suhteile rajatud lähenemisest. Viimase puhul on laused nagu *Meie tuli külla üks neeger* ja *Meie tuli külla kaks neegrit* osutunud struktuurilt erinevaks: *üks täiend* ja *neeger* laus; *kaks* alus ja *neegrit* täiend. Siinseis tõlgenduses toetutakse situatiliselt tähendusele, mis on mõlemal juhul ühesugune, nii et arv- ja nimisõnat koosnev NF on lauses igal juhul alus. NF-i sisestruktuuri võiks teaduslike argumentide abil nii või teisiti kirjeldada, ent õppuri jaoks kõige lihtsam on ilmselt ikkagi süsteemi säilimine ühesugusena: nimisõna on fraasi tuum, mistahes muu sõna (nt, hulgasõna) on täiend – seega antud näitelis nii *üks* kui *kaks*.

Terminipaar *põhisõna-laend* ongi jäetud kõrvale üheilt poolt seetõttu, et ta dubleeriks paljuski terminid *tuum-täiend*, teisalt seepärast, et *laend*, *täiend* ja *laend* on kolm mõistet, mis tihti peale õpilastel segi kipuvad minema (liiaks tavasüntaksis veel *lauseläiend* ja *rõhuläiend*).

Ma ise tean, et olen tänini seesuguse käsitluse veendunud pooldaja ega ole õpiku uustrüki teinud teistsuguseid muudatusi. (Ainuke esitruki sisse smugeldatud *laend* rektsooni käsitluses lk 75 on pealegi uustrüki minu juhisel mõnda ilusti determineeritud *sõltuvaks komponendiks*). Aga mida peab tegema vaene emakeeleõpetaja, kes esitrukiiga töötades on lk-lt 119 lugenud: "Vormit väikeim võimalik, kuid tähenduselt olulisim fraasi koostisosa on *fraasituum*. Kõik ülejäänud fraasilikmed on *täiendid* e *atribuudid*"; uustrüki lk-lt 119 pistab aga silma: "...Kõik ülejäänud fraasilikmed on *laendid*".

Selle segadust tekitava väite autor pole minil! Ja mida peab tegema vaene õpilane, kes ei saa kuskilt selgitust, miks järsku ühel fraasilikmel on kaks nii sarnast nime (lk 120): "Kõiki nimisõna-laendiend nimetatakse *täiendideks*...". Ka selle väite autor pole minil! Need väited pole kooskõlas minu teoreetilise ega metoodilise kontseptsiooniga! Vastupidi, need väited lõhuvad ja sogastavad autori kontseptsiooni.

Täiesti mõistusevastane muudatus on tehtud lk-l 86 IVF-i ja deldistide olemust kokkuvõttes raamis. Loomulikult koosneb IVF abiverbist ja omadus-, määr- või nimisõnnafraasist. Esitruki abiverbist on miskipärast tehtud adverbil Minu teada ei kannu verb *olema* (nt *Küna on lõhki*) üheski süntaksiteoorias adverbil nime...

Arusaamatuks jääb seegi, miks autori süsteemis *deldistide* lause on uustrüki lk 155 jn kujul *deldistide* lause. Pole ju analoogilised terminid nt mitte *määruslause* või *sihtislause*, vaid ikka *määruslause* ja *sihtislause*. (Toimetajad võinuksid süveneda sessamas õpikus lk 47–48 esitatud nimetavalise liitumismalli olemusse.)

Niisuguste metamorfooside korral ei saa ka kuidagi kahtlustada trükkuradit.

(Järgneb.)

Asutati Naiskäsitöö Õpetajate Selts

Naiskäsitöö Õpetajate Selts on loodud, asutamiskoosolek peeti 28.okt k.a TPedl aulas. Seltsi liikmeid on praegu 116. Valiti 25-liikmeline üldkogu ja 11-liikmeline eestseisus. Vastuvõetud põhikiri kinnitati 23.novembril Hariduskomitee kolleegiumi koosolekul ning selts sai juriidilise isiku õigused. Aktiivne tegevus võib alata. Kavas on palju huvitavaid üritusi. Kursusi (15 inimest rühmas) hakatakse korraldama esmalt seltsi liikmetele. Need on tasuta, 16–20-tunnised ning toimuvad nädalalõpu päevadel kas Tallinnas või ka maakondades. Esimesteks teemadeks pakutakse: lülitikand, kirjivõõ, kõlavõõ, pitsilised sõrmkindad, süstikpits, fillee, nipispits jne.

Selts püüab igati kaasa aidata naiskäsitöö traditsioonide jätkuvusele, arengule ja tehnilise ning ainelise abi saamiseks. Jätkumööda võetakse ette õppekirjanõude hankimine ja koostöö EHAGA. Selleks valiti oma esindajad vabariiklikku ainekomiisjoni.

Esimesel koosolekul võeti vastu ka 2 auliget: proua Martha Sormul, eestlasest käsitööõpetaja Norras, ja proua Arni Parikka, Soome Fr.Wetterhoffi nim. Kodumajandusõpetajate Seminari õpetaja, kes on juba mitu korda külastanud oma õpperühmadega TPedl tööõpetuse ja meetodika kateedrit.

Edaspidise tegevuse kohta saab teatid eestseisuse liikmetelt, nende kaudu käib ka töö korraldamine. Eestseisuse liikmed on Lehte Joemaa (Tallinna hariduskondis), Elle Kaljuste (Tartu hariduskondis), Liivia Kivilo (TPedl), Anne Mehilde (Tolla kk), Marika Murd (Tln 32. kk), Külli Ojasson (Viljandi KTK), Liivi Orav (Paikula 9kl kool), Sirje Pakler (Nursi 9kl kool), Airi Saalung (TPedl üliõpilane), Terje Sander (Kadrina kk), Ligie Suilepp (Haapsalu Koolinoorte Maja).

Seltsi liikmed, pidage ise sidet eestseisuse rahvaga, siis saate alati täpsed teavet! Neil, kes soovivad veel seltsi astuda, pakutakse esitada kirjalik avaldus ja tasuda sisseastumismaks 3 rbl. Need võib anda kõige lähemal elava eestseisuse liikme kätte. Järgmisel eestseisuse koosolekul võetakse teid seltsi liikmeks.

Ettepanekuid ja soove võite esitada kirjallikult aadressil: Tallinn 200101, Narva mnt 25, TPedl, L.Kivilo.

Jätkugu kõigil jõudu ja taset seltsi töös osaleda! Arendagem oskusiõpet naiskäsitööd Eestis, et kooperatiivse pooleltideid kaoksid inetud käsitööd!

LIIVIA KIVILU

Eesti Lastefondipäev Märjamaal

Päeva esimesel poolel oli võimalik valida meelisteema. Kirjanik Ly Soppel rääkis laste muusika- ja kunstikoolis loovuse ja vaimuse arendamisest ja kodu osast selles. EPT lasteaias võib kuulata pühapäevakooli õpetaja Sirje Kiviit arutlust kristlikust kasvatuses. Keskkoolis rääkis alaealiste kurttegevusest ja lepitusteemistusest Soomes Siemasteinistumil alaealiste asjade kesksepskesktooni ülem Vello Andre ja Rapla alaealiste asjade inspektsiooni inspektor psühholoog Urve Uusberg.

Päeva teisel poolel vastati kultuurimajas küsimustele kodu ja kooli eelilsest seosest, lastekaitsest ja Eesti Lastefondist tegevusest, kristlikust kasvatuses. Sellest kujunes heasoovlik ja avameelne vestlusring.

Keskkoolis arutlesid kuulajate seltsis Ruve Sank, Ly Soppel, Sirje Kiviit, Urve Uusberg, Mare Tuisk ja Rein Agur teemal "Kodu on püha sin ilma peal".

Keskkoolis ja alevi täitevkomitees püüdis nõuannetega aidata psühholoog Mare Tuisk. Abivajajaid oli väga palju. Vastuvõetav venis ettenähtust palju pikemaks.

Kõikidel üritustel osalesid Hariduskomitee peaspetsialistid Eha Mark, Evi Nõmme ja Meelis Kond.

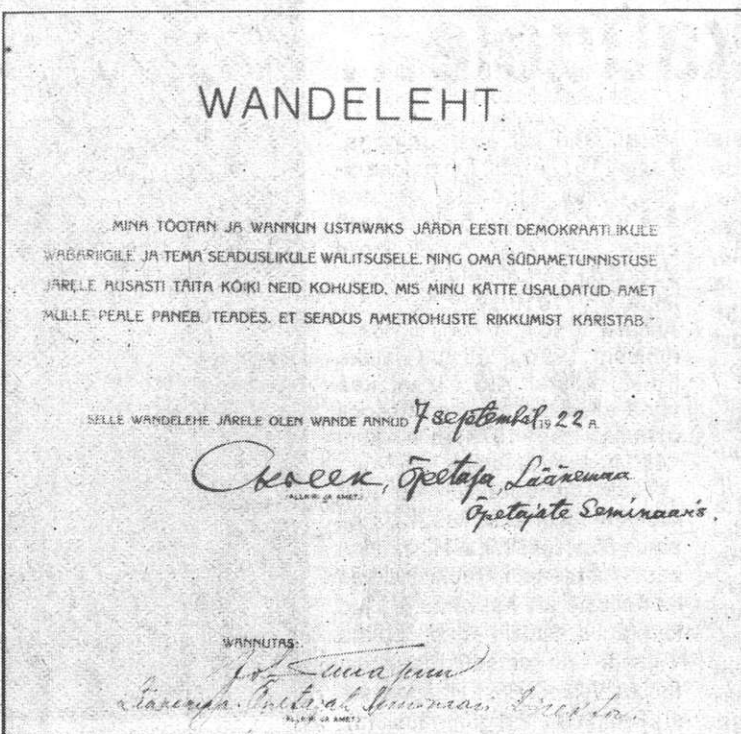
Eesti Lastefondid Märjamaa päeva esmalesanne oli teadvustada Lastefondi olemasolu; saada edaspidiseks tegevuseks ettepanekuid ja lülitisi. Püüti anda hingerahvast, tõsta esile lastega seonduvat eetilisi väärtusi ja olla nõuannetega natuke negi abiks.

ANTS TAMMAR, ELFI referent

Õpetajate Leht

«ИПЕТАТЕ ЛЕХТ» («УЧИТЕЛЬСКАЯ ГАЗЕТА») — ОРГАН ОБЩЕСТВЕННОГО КОМИТЕТА ЭССР ПО НАРОДНОМУ ОБРАЗОВАНИЮ, ЭСТОНСКОГО РЕСПУБЛИКАНСКОГО КОМИТЕТА ПРОФСОЮЗА РАБОТНИКОВ НАРОДНОГО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ, ГОРОД ТАЛЛИНН. ИНДЕКС 69783

Cyrillus Kreek 100

kestri- ja lastepille, kutsus muusikaõpetajateks Riho Pätsi ja teise Kirilli (Wiibe). Ta õpetas laulmist, vanematele õpilastele klaverit ja puhkille, juhtis koori ning orkestrit. Seminari uhkuseks kujunes sümfooniaorkester, millele pani aluse Kreek, kuid hiljem andis selle üle õpilasele õpetajaks kasvanud Jaan Pakule.

C.Kreegi õpilased mäletavad teda isikupärase õpetajana. Memuaarides meenutatakse teda range, kuid õppeainesse loovalt suhtuva inimesena, kelle improvisatsioonid tundid andsid vajalikke teadmisi praktiliselt. Seejuures oli Kreegil mitmeid erilisi õpetamisviiteid. Nii laskis ta noodist laulda teksti tagant ettepoole, et tundid viis ei segaks õpetusprotsessi. Õpilased pidid talie ette laulma kõiki laulu, mida oskasid, kusjuures Kreek registreeris need. Näiteks õpilane Ester Einalt on teadnud 409 laulu, üle 300 aga 14 õpilast. Laulude ettevalmistamine, registreerimine ja üleskirjutamine seostus rahvaviiside kogumisega. Kreek oli juba Peterburi õpinguaastate kogumisreisidel üles kirjutanud rohkesti vanu rahvaviise ja jätkas seda harrastust elu lõpuni. Seminari loomisest nõudis ta muu kõrval fonograafi muretsenist. Igal kevadel pani ta õpilastele sõdamale tuua sügisel uusi rahvalaule. Selleks et ta ise saaks need korralikult noodistada, pidid õpilased sõnad üles kirjutama, viisi aga kindalt pähe õppima. Eritise väärtusega olid Kreegile vaimulikud rahvaviisid kui loominguallik. On ju tema paljude koorilaulude aluseks puhtad rahvaviisid. Helilooming, mis oli alguse saanud konservatooriumi päevil, jätkus üha edukamalt Haapsalus. Väike täht-

sus polnud seejuures õpilastele toodud rahvaviisidel ja seminari kooril, mis mõnel puhul esitas laulu esietekande.

Kuigi Kreek oli õpingute järgi puhkpillispetsialist, jäi koorilaul talle südamele. Kreegi väitest, et Eestis on tema ainuke heli looja, tuli aru saada nii, et ainukese "Heli"-nimelise koori looja oli tema. Mitte ainult "Heli" segakooriga, vaid ka Haapsalu meeskooriga töötas ta mitu aastat suure eduga, pöörates erilist tähelepanu Mart Saare loomingu esitamisele, kuid ei unustanud ka enda loomingu. Ehkki helilooming Kreegile minimaalselt sissetulekut tõi, kompenseeris ta iga päev. Kui seminar 1932.aastal kinni pandi, asus ta uuesti tööle üldkoolidesse, muuseumis ka rootsi kooli (Kreegi enda ütluse järgi oskas ta eesti, vene, rootsi, norra, taani ja saksa keelt).

Kreegi heliloomingu paremik on loodud Eesti Vabariigi arengu ja õitsengu ajal. Küllap mängis helilooja enda küpsusaastatel kaasa ka rahvuslik tõusulaadne, mis sundis teda pöörduma oma rahva vaimuvara poole. Nimetagem koorilauludest ballaadižanris "Kus käisid sa", kaanoniliku "Meie err", arhailise rahvaviisiga "Maga, maga, Matsikene", orkestraalse värviruga "Sirisege, siribeksed", dünaamiliselt kujutat "Oles mo heli" jt. Viimased kaks laulu "ole rabsid kuulajaid" EMO segakoori kontserdil Budapestis 1937.aastal, nagu võime lugeda koori õnnitluslõpetust Kreegile. Üks Kreegi kõige kaalukamatel teostest on seminaritöö – suvevaheaegadel Haapsalus kirjutatud kaheksaosaline "Reekviem", milles autor kasutas vaimulikke rahvaviiside motive. See on eesti rahvusliku helikunsti suurteos.

Väljapaistev eesti muusik kutsuti 1940.aastal Tallinna Konservatooriumi professoriks. Nõukogu otsuse kinnitas 6.9.1940 hariduse rahvakomissar. Järgmisel aastal vabastati ta uue valitsuse nõudel professori kohalt. Uuesti kutsuti ta konservatooriumi õppejõuks 1944.a sügisel. Järgneva viie aasta jooksul õpetas Kreek üliõpilastele (tulevastele heliloojatele ja ka üldrühmadele) muusikateoste vormi analüüsi ja polüfooniat, isiklike muljete põhjal väidaks, et Kreegi põhiloomus, mis seisnes rahuliku, ainesse süvenenud töömeelelo loomises, kandus tema tundide kaudu üliõpilasteni. Et ta hindas klassikalises muusikas eriti Beethovenit, Bachit, Mozartit, siis tugines analüüsipetuskil peamiselt Beethoveni sonaatidele. Teoreetilisi arutlusi saatis sagedane humoripurse, mis kohati oli väga sarkastiline ja Kreegi rahvaliku kõnepruugi tõttu üllatav või isegi ehmata. Võib-olla oli see põhjustatud valitseva kiiki üha suurenevast survest kultuurinimetele loomingu. 1940.aastate lõpul etteheited Kreegi loomingu suurenesid ja natsionalistlik tembeldatauna vabastati eesti üks muusikakorraldajate professori kohalt. Ta suri Haapsalus 1962.aastal ja on maetud linnakalmistule.

Kreek on õelnud, et suuri heliloojaid hakatakse hindama alles pärast nende surma. Kuigi Kreegi loomingu on hinnatud igal ajal, on eriti ta koorilooming nõudis aastastel saanud üldkõrgem tunnistuse ja eesti rahva kultuuritaseme tõusuga muutub see üha lauldavamaks, pakkudes kuulajale ja esitajale erakordset kõrgetasemelist kunsti.

HEINO RANNAP

ASUTATAKSE EESTI KOOLISPORDI LIIT

Uus vana või vana uus?

Liite ja liidukesi, mõttekaaslaste selts ja ühinguid lisandub nagu paisu tagant. Otsitakse juriidilist tunnustamist, kinnitamist, seaduse kaitset, koostatakse põhikirju ja -määrusi. Nii mõnedki on juba jõudnud uutmise tuihinas laiali või põhja minna. Üks viimastest, kes ärkamas, öieti küll äraootavat seisukohta hoidnud, on sportlaste vennaskond.

Nüüd on siiski otsustatud, et spordikongress tuleb kokku 16.detsembril. Uuendusi plaanivad ka noortesportlased, ideed idanevad peastaabis, Vabariiklikus Laste- ja Noorte Spordikoolis. Direktor Toomas Tõnisel on juba üksjagu tegusid tehtud ja selle üle me juttu ajasimegi.

Augustikus oli põhjust kirjutada Soome Koolispordi Liidu presidendil Aune Sastamala külskäigust. Tookord saadi esimese info Rahvusvahelise Koolispordi Föderatsiooni (ISF) tegevusest. ISF asutati 1972.aastal, tänaüks on sellega liitunud üle 50 riigi kõikidelt kontinentidelt. Võisteldakse peamiselt sportmängude ja iga kahe aasta tagant kergejõustikus, võimlemises ning ujumises. Tänaüks on esimese meilpoolne konkreetne samm astunud – Toomas Tõnisel viibis 20. ja 21.oktoobril Taanimaal Nyborgi linnas toimunud ISF täitevkomitee aastakoosolekul vaatljana. Liidus on kahesuguseid liikmeid: täienduskoolitust ning liitunud liikmed. Eesti taotleb võimsat staatust. Kui soov rahuldaks, saadaks teistega enam-vähem võrdsed õigused, kuid ISF peassambel ei anta hääleõigust. Nyborgi kohtumiste kohta ütles T.T., et ta sõlmis rahkesti kasulikke tutvusi ja leidis toetajaid meie liidust realiseerimiseks. Nyborgis tehti teatavaks ka lähimate aastate tegevuskava. Et nii mõnigi meie kool

võib hellitada osavõtulootusi, siis nimetame selle sisust olulisemad andmed.

1990.a krossijooks (1973.a sündinud) 9–14.03 Fontainebleau's Prantsmaal, värvapall (1972.a sündinud) 1.–8.04 Rishon-Lizionis Iisraelis, võrkpall Antalya's Türgimaal, gümnaasid, s.o kergejõustik, võimlemine ja ujumine Brüsselis koondeste. Järgmisel aastal alad vahelduvad – uisutamine, korvpall, jalgpall, kergejõustik, suunistus – ja siis taas eelmise aasta programmi. Korraldajateks pakuvad ennast USA, Ungari, Soome, Austria, Küpros jt. Niisiis – peibutused on üles pandud ja arvestagem seda, et ISF MM võistlustel esinevad koolid, gümnaasiumid koondest. Mängude üheks eesmärgiks on Euroopa noorte lähendamise spordi kaudu, üksteisemõistmise parandamine. ISFi kolmekuulises reklaamprospektis on kirjas Ühisturu-maade haridusministeerist resoluutsioon, milles nähakse meeleldi liikmete koostööpartnerit. Ida-Euroopa riikidest Euroopa ühiskodu loomise eesmärgil. 1992.a toimuvad Euroopa I Noortesportimängud, neid peetakse iga nelja aasta järel. Kuna osavõtjate maade arvukus tekitab probleeme, on ISFi tekkunud regionaalse võistluste korraldamise mõte. Kaardi peal pole Euroopa jaotamine kuigi keeruline, Eesti satuks Põhja-maade regioon, siit läheksid võitjad EM ja MM võistlustele. Muide, eeskujuga on juba olemas. 1993.a on kavandatud Läänemere mängud.

Mida teha praegu? TT: "Maahale välja selgitada vabalt liituda soovivaid koole, kes on huvitatud oma maailmaliselt avardamisest. Nende hulka võivad kuuluda ka ametikoolid ja tehnikumid. Initsiatiivgrupp tegutseb, valminud on Eesti Koolispordi Liidu

(EKSL) põhikirja projekt." Toome 35st punktist koosnevast dokumendist ära mõned olulisemad lögud.

■ EKSL taotleb osavõttu ISFi tegevusest ning koostööd teiste riikide koolispordi organisatsioonidega.

■ EKSL korraldab võistlusi, laagreid, kokkutulekuid, nõupidamisi, seminare.

■ EKSLi kollektiivseteks liikmeteks võivad olla 9klassilised ja keskkoolid...

■ EKSLi liikmel on õigus astuda spordisidemetele teiste riikide koolidega.

■ EKSLi kõrgeim organ on kord aastas kokkukutsutav üldkogu.

■ Üldkogude vahelisel ajal juhib EKSLi eestseisus, kes valib oma koosseisust kaheks aastaks presidendi ja kaks asepresidenti ning palgalise töõorgani – toimetuse.

■ Eestseisuse liikmete otseselt juhtimisel töötavad toimikonnad neljas valdkonnas: õpilaste võistlustel, õpetajate võistlustel, aktiivi väljaõpetamine, tervise- ja liikumiskampaaniad.

■ Üldkoosolek toimelust ENSV LNSK ühe osakonna funktsioonid.

■ Raha eraldab haridusministeerium.

■ Paarkümne aastat tegutses meil KSÜ "Noorus". Kas taastamiskatse? Jääb üle vaid loota, et ei toimu järjekordne nurisõnnitus, sest rahvusvahelised kogumused venevad vastupidises.

Eesti Koolispordi Liidu asutamiskoosolek peetakse 9.detsembril algusega kell 11 Tallinnas 2. keskkooli aulas.

JÜRI TUISK

peal, 50.sünnipäeval.

Vello K a a r l o p, lisaku kk autoõpetuse õpetaja ja kooli bussijuht, 50.sünnipäeval.

Lidja R a o n d i, Tallinnas 21.kk õpetaja, 50.sünnipäeval.

Milvi R i s t i s a a r, Kolga-Jaani 9kl kooli õpetaja, 50.sünnipäeval.

Maie B u r a e v a, Tartu 12.kk direktori asetäitja õp-

Väino S o o m e t s, Tallinnas 4.kk õpetaja, 50.sünnipäeval.

Maie T a l t s, Sauga 9kl kooli kauaaegne õpetaja, 50.sünnipäeval.

Veera V a h t r a, Elva lpg logopeed, 50.sünnipäeval.

Laine-Lea V i i n, Kanepi majandusvahelise lpg kasvataja, 50.sünnipäeval.

HARIDUSKOMITEES

23.novembril arutati Hariduskomitee kolleegiumil peamiselt kõrgkoolide komplekteerimist ja ettevalmistust uueks vastuvõtuks. Analüüsiti kõrgkoolide vastuvõetavuse. Et nende (üldvastuvõtt 4410, sellest 3100 päevastesse osakondadesse) aluseks on kõrgkoolide endi ettepanekud, siis eriarvamusi polnud. Siia lisandub veel seni üleilmaises alluvuses EPA – vastuvõtt 550 noort.

Elav arutelu toimus aga vastuvõtvõttingimuste üle. Kõrgkoolidele antud autonoomia arvestades töötatakse need välja kohapeal, õppeasutuse ja teaduskonnade eripära arvestades. Kavandatud on mõndagi uut. Näiteks võtab EPA järgmisel aastal üliõpilasi vastu eksamiteta, keskkooli lõputunnistuse, võimekuselise ja vestluse alusel. TTU majandusteaduskond nõuab vaid üheksa sooritamist. Viimase eksperimendi (osadele erialadele eksamiteta vastuvõtt) tahetakse aga loobuda, sest see aitas küll kvantiteet, mitte aga kvaliteet parandada. Kuigi TPedl nõukogu vahetabel teatas, et ühiselamukohtade puudumisel vastuvõtt ei toimu, ollakse tänaseks niikaugele, et uusi üliõpilasi siiski vastu võetakse.

Kolleegiumiliikmetele ja kõrgkoolide esindajate enamik oli seisukohal, et üha enam tuleb üle minna vastuvõttude keskkooli lõpuksamitile alusel, kõrgkoolis sooritada vaid valitud eriala profiileeriva aine eksam. See tõstab keskkooli õppimise prestiiži ja loob noortele stabiilsustunde. Soovits jäi ka kolleegiumi otsusesse. Üleminek eeldab keskkooli ja kõrgkooli programme järjepidevust ja kooskõlastust. Täname üldhariduskooli on teel uuele silele ning õppeprogrammi stabiliseerimisele läheb veel üsna mitu õppeaastat. Seepeärast tuleb üld- ja kõrgkooli programme regulaarselt kooskõlastada. Arutati võrreleõpetuse parandamise vajadust, leiti, et ettevalmistusosakondadesse vastuvõtt pole vaja 2.aastast tööstaaži jms. Põsima jääb ka eelmisel aastal kehtestatud kolleegiumi otuse tehnikumide ja kutsekeskkoolide lõpetanute õigusest astuda kõrgkooli võrdsetel alustel keskkoolilõpetanutele.

Kolleegiumi kitis heaks Eesti Keelekeskuse pakutud töötajatele riigikeeleoskuse kategooriate andmise korra, väljaantavate dokumendide ja iga linna-rajooni keeleksamite vastuvõtt. Kinnitati vene õppekeelega koolide 6. ja 7.klassi eesti keele õpikute konkursi žürii otsus.

Õpetajatel on nüüd veel kaks uut registreeritud seltsi – Emakeele Õpetajate Selts ja Naiskäsitöö Õpetajate Selts.

LEIDA REIMANN, Hariduskomitee esimehe abi

Elmar Kalmus
2.02.1914–24.11.1989

Nooruslikkus on aastatele mõnikord päris hea kaaslane. Elmar Kalmuse puhul oli vanuse nimetamine üleaurune, sest kuidagi ei tahtnud uskuda, et aeg ka kõige nooruslikumate inimeste juures oma töö teeb.

Nüüd on ta seda teinud valusalt ja halastamatult.

Elmar Kalmus oli läbi ja lõhki koolimees: õpetaja, direktor, inspektor, haridusala ametiühingu rajoonikomitee esimees, metoodik.

Kui lõppes sõda, pöördus ta tagasi õpitut ameti juurde, kuid nüüd juba Viljandimaa haridusosakonna koolide inspektorina. Oskus inimestega suhelda aitas teda 26 aastat üht ja sama ametit pidada.

Elmar Kalmus hindas õpetajas austust nii õpilaste kui kontrollijate vastu, teades, et see tagab kahepoolset hea kontakti. Paljud töed, mida arvame alles nüüd leidnud olevat, olid tolleaegsed inspektoril juba paarkümne aastat tagasi tegevusjuhenditeks. Ta ei olnud juba siis ainult kontrollija, vaid ka õpetaja ja nõuandja.

Aasta mälises Elmar Kalmus ka Täpki kooli direktori leiba.

Liaks Suure Isamaasõja päevil saadud orientidele ja medalitele on E.Kalmust autasustatud ordeniga "Austuse märk" ning rinnamärkiga "Haridustöö eesriindlane".

1970.aastast alates oli ta Eesti NSV teeneline õpetaja.

Kuuludes 1975.aastast alates Viljandi sõjaveteranide ansambli "Rahusõdurid", on ta esinenud paljudes Eesti koolides. Laulumehe ja oodatud lektorina saavutas ta laia populaarsust.

Ikka elurõõmus ja teatäheline, alati varuks midagi lubas – selline ta oli, koolimees ELMAR KALMUS. Sellisena jääb ta lähedaste, sõprade, tuttavate ja kolleegide mälestustesse.

Viljandi rajooni hariduskondis Haridustöötajate au Viljandi rajoonikomitee Viljandi rajooni töd- ja sõjaveteranide nõukogu Segakoor "Kol" Ansambel "Rahusõdurid"

Geograafide juubel

1919.a loodi ülikoolis kohe ka maateaduse kabinet, mille juhatajaks kutsuti Sise-Aasia uurimisreisidega endale nime teinud soomlane Johannes Gabriel Granö. Mõne aastaga pani ta aluse Eesti maastike, linnade ja kodu-uurimisele. Seejärel töötas paar aastat geograafiaprofessorina ungari lanne Mihály Haltenberger. Jätkasid juba nende õpilased – loodusgeograaf August Tammekepp ja majandusgeograaf Edgar Kant ning Peterburi Geograafia Instituudi kasvandik, maastikuteadlane Eduard Markus. Iseisvusajal ilmusid trükist väljaandend, millel pärast sõda pole jütutudi – maakondlikud koguteosed, "Maailma maad ja rahvad" jt.

Edgar Kantilist sai Eestist ja eriti Tartut puudutavate töõdegaga uue teadusharu – antropoökoologia ja raadurid üldse. Eduard Markus oli tõsine koolimees nii õpetaja ja ülikooli metoodikaõppejõuna kui ka maateaduse õpikute autorina. August Tammekepp põhendab geomorfoloogia ja kartograafia edendamisele. Kõigi nende meeste elutöö lõppes geograafiaprofessoritena võõrsil – A. Tammekeppil Helsingis, E.Kantil Lundis ja E.Markusel USA-s.

Sõja järel aitasid Tartus geograafia järele nende õpilased Jakob Kents ja Endel Varep. Tänaüks on geograafia eriala ülikooli lõpetanud 993 inimest, neist 825 stantsionaarselt, 93 kaugõppes ja 15 Kaugõppe Pedagoogilises Instituudis. Ligi pooled neist töötavad koolis.

Eestikeelse ülikooli 70.aasta-päeva puhul korraldab geograafiaosakond 9.detsembril oma lõpetanute kokkutuleku, mis algab kell 14 konverentsina ülikooli raamatukogus ja jätkub "Vane-muise" kontserdisaalis.

HEINO MARDISTE, TÜ geograafiaosakonna juhataja

Toimetaja J. SEPP

Toimetuse kolleegium: A. EGLON, V. EKSTA (toimetaja asetäitaja), H. HIEAAS, F. KUPP (vastutav sekretär), E. LAANVEE, O. NILSON, J. ORN, H. ROOTS (toimetaja asetäitaja), I. RUTE, T. SAAL, I. SAULEPP, E. TALPSEPP, I. UNT, Ü. TIKK.

Keeletoimetaja S. TOHVER

Kunstiline toimetaja TIINA SOO

Tehniline toimetaja O. LEIDMAA

TOIMETUSE AADRESS JA TELEFONID:

200 031 Tallinn, Toompuiestee 30

toimetaja 60 27 69

sekretär (üldinformatsioon), keeletoimetaja, kunstiline ja tehniline

toimetaja 66 65 23

toimetaja asetäitja (ajalehe alal), vastutav sekretär 44 98 46; toimetaja asetäitja (ajakirja alal), ajakirja keeletoimetaja, pedagoogika- ja teadusosakond, koolikorraaluse osakond 44 36 96; ideo-

loogiaosakond, humanitaarainete ja esteetilise kasvatus osakond,

tõõkasvatus ja õhtukoolis osakond, algõpetuse ja kooliõpise

kasvatuse osakond 44 21 55

korrektuur 68 14 32

Väljaandja kirjastus "Perioodika", Tallinn, Pärnu mnt 8 EK P Keskkomitee Kirjastuse trükikoda, Tallinn, Pärnu mnt 67a.

"Õpetajate Leht" ilmub igal laupäeval. Üksiknumbri hind 2 kop.

Tellimishind aastas 1 rbl. 4 kop., poolaastaks 52 kop., kvartaliks

26 kop. Trükipoognaid 2. Tiraz 15 700.

Tellimise nr 5075